

speret, pluviam laudet. Aut quid sunt nubes, aut quid est pluvia, nisi Dei misericordia, omnia facientis circa eos quos diligit, et quibus donavit ut ab eis diligatur?

ENARRATIO

IN PSALMUM XCIX.

Sermo ad plebem¹.

I. PSALMUM, fratres, cum cantaretur, audistis; brevis est, nec obscurus: quasi securitatem dederim, ne laborem timeatis. Videamus tamen attentius, et quanto liberius, tanto diligentius, quid sibi velint ea ipsa quæ aperte sonant: ut quantum Dominus donare dignatur, spiritualiter intelligantur. Vox Dei quolibet organo sonans, tamen vox Dei: neque enim delectat aures ejus, nisi vox ejus. Nam et nos cum loquimur, tunc eum delectamus, cum ipse de nobis loquitur.

II. « Psalmus in confessione: » sic inscribitur, hic est titulus ejus, « Psalmus in confessione². » Pauci versus sunt, magnarum rerum gravidi: pariant semina in cordibus vestris, ut paretur horreum messi dominicæ. Psalmus iste in confessione hoc nobis jubet, ad hoc nos hortatur, ut jubilemus Deo. Nec hortatur velut aliquem unum angulum terræ, aut unam aliquam habitationem congregationemve hominum: sed quia ubique novit se seminasse benedictionem, undique exigit jubilationem.

III. « Jubilate ergo Domino, universa terra³. » Num-

¹ In Sermone isto ad plebem agit Augustinus egregie de ferendis hominibus in Ecclesia vel in monasterio male agentibus. — ² Psal. xcix, 1. — ³ Ibid. 2.

quid modo vocem meam audit universa terra? Et tamen hanc vocem audivit universa terra. Jam jubilat Domino universa terra; et quæ adhuc non jubilat, jubilabit. Per-tendens enim benedictio, incipiente Ecclesia ab Jerusalem per omnes gentes¹, impietatem ubique prosternit, pietatem ubique construit: et mixti sunt boni malis, et mali per omnem terram, et boni per omnem terram. In malis murmurat omnis terra, in bonis jubilat omnis terra. Quid est ergo jubulare? Multum enim nos attentos facit ad hoc verbum et præsentis Psalmi titulus, quia inscribitur, « In » confessione. » Quid est, in confessione jubulare? Est alterius cujusdam Psalmi sententia dicentis: « Beatus po- » pulus qui intelligit jubilationem². » Profecto magnum ali- quid est, quod intellectum beatos facit. Dominus ergo Deus noster beatificator hominum, det mihi intelligere quod dicam, det vobis intelligere quod auditis: « Beatus » populus qui intelligit jubilationem. » Curramus ergo ad hanc beatitudinem, intelligamus jubilationem, non eam sine intellectu fundamus. Quid opus est jubulare et obtemperare huic Psalmo dicenti: « Jubilate Deo, omnis » terra, » et non intelligere jubilationem, ut vox nostra sola jubilet, et cor non jubilet? Sonus enim cordis, intel- lectus est.

IV. Quod nostis dicturus sum. Qui jubilat, non verba dicit, sed sonus quidam est lætitiæ sine verbis: vox est enim animi diffusi lætitiæ, quantum potest, exprimentis affectum, non sensum comprehendentis. Gaudens homo in exultatione sua, ex verbis quibusdam quæ non pos- sunt dici et intelligi, erumpit in vocem quamdam exulta- tionis sine verbis: ita ut appareat eum ipsa voce gaudere quidem, sed quasi repletum nimio gaudio, non posse ver- bis explicare quod gaudet. Animadvertite hoc in eis qui

¹ Luc. xxiv, 47. — ² Psal. lxxxviii, 16.

cantant etiam non honeste. Non enim talis erit jubilatio nostra, qualis illorum est : nos enim in justificatione jubulare debemus, illi autem jubulant in iniquitate : itaque nos in confessione, illi in confusione. Tamen ut hoc quod dico intelligatis, imo recordemini rem cognitam, maxime jubulant qui aliquid in agris operantur; copia fructuum jucundati vel messorum, vel vindemiatores, vel aliquos fructus metentes, et in ipsa foecunditate terræ et feracitate gaudentes, exultando cantant; et inter cantica quæ verbis enuntiant, inserunt voces quasdam sine verbis in elatione exultantis animi, et hæc vocatur jubilatio. Si quis forte propterea non recognoscit, quia nunquam advertit, advertat de cætero. Atque utinam non inveniat quos advertat, ne Deus inveniat quos evertat. Sed tamen quia non quiescunt nasci spinæ, in male exultantibus advertamus jubilationem improbandam, et offeramus Deo jubilationem coronandam.

V. Quando ergo nos jubilamus? Quando laudamus quod dici non potest. Attendimus enim universam creaturam, terram et mare et cœlum, et omnia quæ in eis sunt : attendimus singula habere origines et causas suas, seminum vim, nascendi ordinem, permanendi modum, intereundi decessum, currere volumina sæculorum sine ulla perturbatione, stellas volvi quodam modo ab Oriente in Occidentem, peragere cursus annorum, videmus dimensiones mensium, distensiones horarum; inque his omnibus nescio quid invisibile, quod spiritus vel anima dicitur, inesse omnibus animantibus ad appetendam voluptatem fugiendamque molestiam, ad conservandam incolumitatem suam vestigium quoddam unitatis; inesse etiam homini commune quiddam cum Angelis Dei; non cum pecoribus, sicut est vivere, audire, videre, et cætera; sed quod intelligat Deum, quod ad mentem proprie pertineat, quod

sicut oculus album et nigrum, ita æquitatem iniquitatemque discernat. In hac tota consideratione creaturæ, quam nominare utcumque et percurrere potuimus, interroget se anima : Quis fecit hæc omnia? quis creavit hæc? quis in his te ipsam? Quid sunt ista quæ consideras? quid tu quæ consideras? Quis ille qui fecit consideranda et considerantem? quis est iste? Dic illum : ut dicas illum, cogita illum. Potes enim aliquid cogitare, et forte non potes dicere : nullo modo autem poteris dicere quod non potueris cogitare. Ergo cogita illum prius quam dicas illum : ut cogites illum, accede ad illum. Quod enim vis bene videre, ut habeas quod loquaris, accedis ut inspicias, ne forte longe videndo fallaris. Sed ut oculis ista corpora, sic ille mente conspicitur, corde attenditur et videtur. Et ubi est cor unde ille videatur? « Beati, ait, » mundi corde, quoniam ipsi Deum videbunt¹. » Audio, credo, ut possum intelligo, corde videri Deum, nec posse nisi mundo corde conspici : sed audio aliam Scripturam, « Quis gloriabitur castum se habere cor? aut quis gloriabitur mundum se esse a peccato²? » Attendi ergo universam creaturam, quantum potui; corporalem animadverti in cœlo et in terra, spiritalem autem in me ipso qui loquor, qui membra vegeto, qui vocem intendo, qui linguam moveo, qui verba pronuntio, sensusque discerno. Et quando comprehendo me in me? Unde ergo possum quod supra me? Promittitur tamen cordi humano visio Dei, et indicitur quædam operatio mundandi cordis : hoc dicitur ab Scriptura : Para unde videas quod amas, antequam videas. Audito enim Deo et nomine ejus, cui non dulce est quod audit, nisi impio multum remoto, multum longe facto? « Quoniam ecce, inquit, qui longe faciunt se » abs te, peribunt : » sequitur, « Perdidisti omnem qui

¹ Matth. v, 8. — ² Prov. xx, 9.

» fornicatur ab te¹. » Nobis autem quid? Quia illi longe, et ideo in tenebris, et ita sauciatis oculis in tenebris, ut lumen non solum non desiderent, sed etiam perhorrescant: nobis in longinquo inventis quid dicitur? Accedite » ad eum, et illuminamini². » Ut autem accedas et illumineris, displiceant tibi tenebræ tuæ: damna quod es, ut merearis esse quod non es. Es iniquus, esse debes justus: nunquam justitiam percepturus es, si adhuc tibi placet iniquitas. Contere illam in corde tuo, et munda; expelle illam de corde tuo, ubi vult habitare quem vis videre. Accedit ergo utcumque anima humana, interior homo re-creatus ad imaginem Dei, quia creatus ad imaginem Dei: qui tanto erat longe factus, quanto ierat in dissimilitudinem. Non enim locorum intervallis acceditur ad Deum, aut receditur a Deo: dissimilis factus, longe recessisti; similis factus, proxime accedis. Vide quomodo nos vult accedere Dominus, faciens primo similes, ut accedamus. « Estote, ait, sicut Pater vester qui in cœlis est, qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos³. » Disce diligere inimicum, si vis cavere inimicum. In quantum autem in te charitas crescit, efficiens te et revocans te ad similitudinem Dei, pertendit usque ad inimicos; ut sis ei similis qui facit solem suum oriri, non super bonos tantum, sed super bonos et malos; et pluit, non super justos tantum, sed super justos et injustos. Quantum accedis ad similitudinem, tantum proficis in charitate, et tanto incipis sentire Deum. Et quem sentis? qui venit ad te, an ad quem tu redis? Nam ille nunquam discessit a te: recedit a te Deus, cum tu recedis a Deo. Præsentia sunt cæcis omnia, sicut videntibus: uno loco stans cæcus et videns, hisdem formis rerum uterque circumfunditur; ille est præsens rebus, ille

¹ Psal. lxxii, 27. — ² Id. xxxiii, 6. — ³ Matth. v, 45.

absens: ex duobus uno loco stantibus, unus est præsens, alius absens; non rebus ipsis ad alterum accedentibus et ab altero recedentibus, sed propter dissimilitudinem oculorum suorum. Ille qui cæcus dicitur, quia extinctum est ibi quod temperari solet luci cuncta vestienti, frustra est præsens rebus quas non videt; imo rectius absens quam præsens dicitur: ubi enim non est sensus ejus, recte dicitur absens; hoc est enim absentem esse, sensu abesse. Sic et Deus ubique præsens est, ubique totus. « Sapientia ejus attingit a fine usque ad finem fortiter, et » disponit omnia suaviter¹. » Quod autem Deus Pater, hoc Verbum ejus et Sapientia ejus, lux de luce, Deus de Deo. Quid ergo optas videre? Non est a te longe quod vis videre. Apostolus dicit equidem non longe positum ab unoquoque nostrum: « In ipso enim vivimus et movemur et » sumus². » Quanta ergo miseria est, longe esse ab eo qui ubique est?

VI. Esto ergo similis pietate, et diligens cogitatione: « Quoniam invisibilia ejus per ea quæ facta sunt intellecta » conspiciuntur³. » Ea quæ facta sunt intueri, mirari, quære auctorem. Si dissimilis sis, repelleris; si similis, exultabis. Et cum accedere cœperis similis, et persentiscere Deum, quantum in te charitas crescit, quia et charitas Deus est⁴, senties quiddam quod dicebas, et non dicebas. Ante enim quam sentires, dicere te putabas Deum: incipis sentire, et ibi sentis dici non posse quod sentis. Cum autem ibi didiceris dici non posse quod sentis, tacebis, non laudabis? Ergo mutus eris in laudibus Dei, et gratiarum actionem non reddes ei, qui voluit se notum tibi facere? Laudabas, cum quæreris; silebis, cum inveneris? Nullo pacto; non eris ingratus. Debetur honor, debetur reverentia, debetur magna laudatio. Attende te qui sis, terra

¹ Sap. viii, 1. — ² Act. xvii, 27. — ³ Rom. i, 20. — ⁴ I Joan. iv, 8.

et cinis : vide quis meruerit, quid videre : vide quis, quid : homo Deum. Agnosco non meritum hominis, sed misericordiam Dei. Lauda ergo miserantem. Quomodo, inquis, laudabo? Modicum ipsum quod sentire possum ex parte in ænigmate per speculum¹, jam explicare non possum. Audi ergo Psalmum : « Jubilate Domino, omnis terra : » Intellexisti jubilationem omnis terræ, si jubilas Domino. Domino juba : noli jubilationem tuam in alias atque alias res dividere. Postremo cætera dici possunt utcumque : ille solus est ineffabilis, qui dixit, et facta sunt omnia. Dixit, et facti sumus : sed nos eum dicere non possumus². Verbum ejus quo dicti sumus, Filius ejus est : ut a nobis utcumque infirmis diceretur, factus est infirmus. Jubilationem pro verbo possumus dicere, verbum pro verbo non possumus. « Jubilate ergo Domino, omnis terra. »

VII. « Servite Domino in jucunditate. » Omnis servitus amaritudine plena est : omnes conditione servili obligati et serviunt, et murmurant. Nolite timere illius Domini servitatem : non erit ibi gemitus, non murmur, non indignatio : nemo se petit inde venalem ; quia dulce est quod redempti omnes sumus. Magna felicitas, fratres, esse in ista domo magna servum, etsi cum compedibus. Noli timere, serve compedite, confitere Domino : meritis tuis attribue compedes tuas : confitere in compedibus, si vis ut in ornamenta vertantur. Non frustra, nec sine exauditione dictum est : « Intret in conspectum tuum gemitus compeditorum³. Servite Domino in jucunditate. » Libera servitus est apud Dominum ; libera servitus, ubi non necessitas, sed charitas servit. « Vos, inquit, in libertatem vocati estis, fratres ; tantum ne libertatem in occasionem carnis detis ; sed per charitatem spiritus servite invicem⁴. »

¹ 1 Cor. XIII, 12. — ² Psal. XXXII, 9. — ³ Id. LXXVIII, 11. — ⁴ Galat. V, 13.

Servum te charitas faciat, quia liberum te veritas fecit. « Si » manseritis, inquit, in verbo meo, vere Discipuli mei estis et cognoscetis veritatem, et veritas liberavit vos¹. » Siuul es et servus et liber : servus, quia factus es ; liber, quia amaris a Deo a quo factus es : imo etiam inde liber, quia amas eum a quo factus es. Noli servire cum murmure : non enim id agunt murmura tua, ut non servias, sed ut malus servus servias. Servus es Domini ; libertus es Domini : non te sic quæras manumitti, ut recedas de domo manumissoris tui.

VIII. « Servite Domino in jucunditate. » Plena erit illa et perfecta jucunditas, cum corruptibile hoc induerit incorruptionem, et mortale hoc induerit immortalitatem² : tunc erit perfecta jucunditas, tunc illa perfecta jubilatio, tunc laus sine defectu, tunc amor sine scandalo, tunc fructus sine timore, tunc vita sine morte. Quid hic? nullum-ne gaudium? Si nullum gaudium, nulla jubilatio : quomodo, « Jubilate Domino, universa terra? » Est plane et hic gaudium ; de spe futuræ vitæ gustatur hic unde ibi satiemur. Sed necesse est ut multa perferant frumenta inter zizania : sunt grana inter paleam³, est liliū inter spinas. Quid enim audit Ecclesia? « Sicut liliū in medio spinarum, ita proxima mea in medio filiarum⁴. » Non dictum est, In medio alienarum, sed, « In medio filiarum. » O Domine, quomodo consolaris? quomodo confortas? quomodo terres? Quid est quod dicis? « Sicut liliū in medio, quarum spinarum? Ita proxima mea in medio, quarum filiarum? » Quas dicis spinas, ipsas filias? Respondet : Spinæ sunt propter mores suos ; filia, propter sacramenta mea. Utinam ergo inter gemitus alienorum gemeretur : minus gemeretur. Ille est major gemitus, « Quo-

¹ Joan. VIII, 31. — ² 1 Cor. XV, 54. — ³ Matth. III, 12, et XIII, 30. — ⁴ Cant. II, 2.

» niam si inimicus exprobasset mihi, sustinuissem utique;
 » et si is, qui oderat me, super me magna locutus fuisset,
 » absconderem me utique ab eo. » Psalmi voces sunt :
 qui Litteras nostras novit, sequitur ; qui non novit, dis-
 cat, ut sequatur. « Si is, qui oderat me, super me magna
 » locutus fuisset, absconderem me utique ab eo : tu vero
 » unanimes, dux meus et notus meus, qui simul mecum
 » dulces capiebas cibos ¹. » Quos dulces cibos nobiscum
 capiunt, qui nobiscum semper futuri non sunt? quos dul-
 ces cibos, nisi, « Gustate et videte quam dulcis est Domi-
 » nus ²? » Inter illos necesse est gemamus.

IX. Sed quo se separaturus est Christianus, ut non ge-
 mat inter falsos fratres? Quo iturus est? quid facturus?
 Solitudines petat? sequuntur scandala. Separaturus est se
 qui bene proficit, ut nullum omnino hominem patiat? Quid
 si et ipsum, antequam proficeret, nemo vellet pati? Si
 ergo, quia proficit, nullum hominem vult pati, eo ipso quo
 non vult aliquem hominem pati, convincitur quod non
 profecerit. Intendat Charitas Vestra. « Sustinentes invicem,
 » ait Apostolus, in dilectione, satagentes servare unit-
 » tem spiritus in vinculo pacis ³. Sustinentes invicem : »
 Non habes quod in te alius sustineat? Miror si non est :
 sed ecce non sit; eo robustior es ad cæteros sustinendos,
 quo jam non habes quod in te alii sustineant. Non susti-
 neris, sustine cæteros. Non possum, inquis. Ergo habes
 quod et in te alii sustineant. « Sustinentes invicem in di-
 » lectione. » Tu deseris res humanas, et segregas te, ut
 nemo te videat : cui proderis? Tu ad hoc pervenisses, si
 nullus tibi profuisset? An quia veloces pedes tibi videris
 habuisse ad transeundum, præcisurus es pontem? Exhor-
 tor omnes, vox Dei omnes hortatur : » Sustinentes invi-
 » cem in dilectione. »

¹ Psal. lrv, 13-15. — ² Id. xxxiii, 8. — ³ Ephes. iv, 2.

X. Separabo me, inquit aliquis, cum paucis bonis, cum
 illis mihi bene erit. Nam nulli prodesse impium et crudele
 est. Non me hoc docuit Dominus meus. Non damnavit
 servum, qui intervertit quod accepit, sed qui non erogavit.
 Intelligatur pœna interversoris ex pœna pigri. « Serve
 » nequam et piger, » ait Dominus damnans : non ait,
 Intvertisti pecuniam meam : non ait, Dedi tibi, et non
 mihi quod dedi integrum reddidisti : Quia non crevit, quia
 non erogasti, inde, inquit, te puniam ¹. Avarus est Deus
 salutis nostræ. Ergo separabo me, inquit, cum paucis bo-
 nis : quid mihi est rationem habere cum turbis? Bene :
 pauci ipsi boni, de quibus turbis sunt eliquati? Si tamen
 jam ipsi pauci, omnes boni : tamen bona cogitatio hu-
 mana, laudabilis, esse cum talibus qui elegerunt vitam
 quietam ; remoti a strepitu populari, a turbis inquietis,
 a magnis fluctibus sæculi, tanquam in portu sunt. Jam
 ergo ibi gaudium illud? jam ibi jubilatio illa quæ promit-
 titur? Nondum ; sed adhuc gemitus, adhuc sollicitudo
 tentationum. Habet enim alicunde et portus aditum : si
 portus aditum ex nulla parte haberet, nulla in eum navis
 intraret ; oportet ergo ut ex aliqua parte pateat : aliquando
 autem per eam partem qua patet, ventus irruit ; et ubi
 scopuli non sunt, naves se invicem collisæ confringunt.
 Ubi ergo securitas, si nec in portu? Et tamen utcumque
 feliciores in portu quam in pelago, fatendum est, conce-
 dendum est, verum est. Ament se, naves in portu bene
 sibi applicentur, non sibi collidantur : servetur ibi pari-
 litas æquabilitatis, constantia charitatis : et quando forte
 ventus ex illa parte qua patet, irruerit, sit ibi cauta gu-
 bernatio.

XI. Nam quid dicturus est mihi quisquis talibus locis
 forte præest, imo servit fratribus, in his quæ monaste-

¹ Matth. xxv, 14-30.